

הלכות שבת סימן רמה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

ועין באליה רבה שהאריך גם כן בזה ולכסוף נשאר בצריך עיון⁹.

9 ובשדה, שאין שכר כל יום ידוע, כתב השו"ע הרב (ק"א ס"ק א) שאפשר שלבולי עלמא אין החלוקה נחשבת כהערמה.

[משנ"ב ס"ק ו]

ואם לא נודע וכו' כגון בהנחה, נשארין לכתחלה להחליק בשנה¹⁰.

10 וביאר בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צ), שאין הכוונה לחנות שאין אפשרות לברר כמה רוחים היו בה בכל יום, שאם כן התנאי אינו תנאי, ולפיכך אסור להשתתף עם הנכרי באופן זה, אלא הכוונה היא לחנות שאפשר לדעת כמה רוחים היו בה בכל יום, אלא שצריך לטרוח בשביל זה, ולפיכך כשאירע לפעמים שלא נודע כמה רוח היה, לא נאסר הדבר בעבור זה.

[משנ"ב ס"ק י]

אדעתה דנפשה קעביד¹¹. בשביל חלקו, דהני לה קאריס דמתר מדינא¹².

11 וכן בן חו"ל השווה בארץ ישראל הדעתו לחזור לחו"ל, שדינו לענין יום טוב שני כבן חו"ל, ונעשה שותף בחנות עם בן ארץ ישראל, כתב הברכי יוסף (סי' תצו ס"ק ה) שמותר לבן ארץ ישראל למכור ביו"ט שני בחנות המשותפת [אף על פי שלבן חו"ל אסור למכור ביו"ט שני], ולחלוק את השכר בשווה, מכיון ששניהם עוסקים בחנות ביחד תמיד, וכפי שפסק הרמ"א לענין ישראל ונכרי. והוסיף, שאף שהמחבר השמיט דין זה, מ"מ אין זו ראייה מוכחת שחולק, ומשום כך יש להתיר.

12 ואף כשחלקו של הנכרי בבעלות אינו אלא שלישי או רבע, כתב הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק א) שאם עומד הוא

בחנות בשבת מותר לישראל לחלוק עמו את הרווחים בשווה, ואפילו אם חלקו של הנכרי בבעלות הוא קטן ורוב מוחלט של הבעלות הוא של ישראל. והוסיף, שכך כתב בשו"ת חת"ס (א"ח סי' נח), שאפילו אם אין לנכרי בעסק אלא חלק קטן, הרי זה מותר. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק יא]

בנדאי אדעתה דנפשה קעביד¹³.

13 ודוקא כשגם הנכרי אינו חייב לעסוק בשבת, אך אם חייב הוא לעשות כן מחמת התנאי, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צ) שכיון שעושה כן מחמת התנאי, הרי הוא שלוחו של הישראלי. ואף שלגבי ישראל שהשכיר את המכס לנכרי לשבתות, כתב הרמ"א לעיל (סי' רמד ס"ו) שמותר לישראל לקבל את המכס אף כשמחוייב הנכרי לעבוד, כל זה הוא רק במקום הפסד, אבל בשותפות שאין בה אלא מניעת רווח לא התירו. והוסיף, שכשאין הנכרי חייב לעשות כן מחמת התנאי, אף שמבין שאם לא יעסוק בשבת לא תהיה דעת הישראל נוחה מכך, וחושש להסתלק מהשותפות, מ"מ מותר הדבר, שכיון שלא היתנו ביניהם על כך, הרי הוא עושה על דעת עצמו.

[משנ"ב ס"ק יב]

דאי לאו הני מנחי כשכר-שבת¹⁴.

14 ואף שאין לישראל שום קשר ושייכות למלאכה שעושה הנכרי, שהרי אין הנכרי עושה זאת אלא על דעת עצמו, ומה שנותן הנכרי לישראל את חלקו ברווח אין זה אלא בגדר מתנה, כתב השו"ע הרב (ס"ח) שמ"מ אסור לעשות כן, שכיון שיש לישראל חלק בעסק שבו עושה הנכרי את המלאכה, נראה הדבר כשכר שבת.

המשך מעמוד קודם

[ביה"ל ד"ה שיש להם]

נכרי, כתב בספר דעת תורה שנחלקו אחרונים בדבר, ויש הסוברים שאסור לעשות כן, אף על פי שמתנה בשעת ההשתתפות שיום השבת יהיה שייך לנכרי בלבד, כיון שלא השתתפו בתחילת הבעלות.

הני, שהיא של שניהם בעצם, או שקבלוהו מאחד להתעסק בו בשתתפות⁸.

8 ואם היה הישראל בתחילה בעלים לבדו, ורוצה לשתף עמו

הלכות שבת סימן רמה

באר הגולה ח

ו' הדיקטום שם פרק ו'
והשבות רב שריא
גאון ז שם בתשובת
הגאון ימרוכי פרק
קפא דשבת בשם
סימני ח תוספות
ורא"ש בסוף פרק
קפא דשבת ג' גליליים

שלא התנו בתחלה, יש תקון על-ידי (יד) שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר, ויחזרו ויקנוהו בשתפוט ויתנו בשעת הקנינה. ואם נשתתפו בחנות ולא התנו, יחזר כל אחד ויטל חלקו ויבטלו השתפוט ואחר-כך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. ואם קבלו הקרקע לעשות בו מלאכה בשתפוט, יבטלו השתוף וימחלו זה לזה ואחר-כך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה: הגה (טו) *ואם ירצה להשכיר לאינו-יהודי חלקו (א) בשבת או לשכרו בקבלת, שרי, וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמד לענין מקס ומטבע דשרי, וכל-שכן כאן דשרי עם שתפוט האינו-יהודי: ד' יוכלו ישראל לתן לאינו-יהודי (ד) מעות להתעסק בהם, ואף-על-פי שהאינו-יהודי נושא ונותן בהם בשבת, חולק עמו כל השקר בשנה, (טז) מפני שאין מלאכה זו מטלת על ישראל לעשותה (יז) שנאמר שהאינו-יהודי עושה שליחותו, (יח) וכן אין העסק נכר ממי הוא: הגה ודוקא בכהאי גוונא שהאינו-יהודי נושא ונותן לחד עם המעות, אבל אם כל אחד עוסק ביומו וישראל צריך לעסק נגד מה שעסק האינו-יהודי בשבת, (יט) אסור (כ"י בשם גאון). וישראל שיש לו משכון מן האינו-יהודי, עין לקמן סימן שכה סעיף ב' ג' ה' [*] אמרתי לישראל לתן סחורה לאינו-יהודי למכור (כ) אם קצץ לו שקר, (כא) ובכלבד שלא יאמר לו מכור בשבת. *תנור שלקחו ישראל משכון מאינו-יהודי, וקבל עליו האינו-יהודי שמה שיעלה שכן התנור יתן

שערי תשובה

[*] מטר לישראל לתן סחורה כו'. וכתב בשו"ת ג"ב מהדורא תנינא טעם כו': מי שיש לו חנות פתוחה ברחוב האנים יהודים ואינו-יהודי הוא שכיר לו לישב בחנות ולמכור, ונותנים לו שכירות דרע לשבוע או לשנה, זה אסור, אלא צריך להוסיף ולפסק מכל מאה או מקל אלה או מכל דבר דכר קצוב ואפלו פרוטה, ודבר זה יהיה לו חזן השירות, ואז אמרנו אדעקא דגנשה עבדי, אבל לעשות חנות בביתו או במקום אחר, אם מפרסם שהמרים של ישראל בגון שהוא ע"י השגת חרות מהמלכות ע"ז ומפרסם שישקאל שהוא השיגו, אסור, אף שהוא אמריה מע"ש שישעשה בשבת שבות ג"כ אסור,

בשבת, עמ"א: (א) בשבת. ט"ז חולק וכתב שאין לסמוך על הפרו זה להשכיר לו לשבתות לחדו שלא בהקלעה, דהתור זה לא מצינו רק במקס דלעיל מטעם פסיקא, כמש"ל ע"ש, ועמ"א: (ד) מעות. ואם האינו-יהודי נותן מעות לישראל להתעסק בהם ועוסק האינו-יהודי בשבת, וראי אסור, פירן דמלאכה זו של שבת היתה מטלת על הישראל לעשותה, ה"ו האי"י שליחותה קא עבדי, שכנה"א, ע"ש. כשיש יום השוק בשבת אסור לתן לאינו-יהודי מעות מערב-שבת לקנות לו בשבת, כמ"ש סי' שו ס"ג, ע"ש, ודלא כמו שעושים הסוחרים בספינה שמוסרים הפשתן שלהם לקבאים לאיזה מקום לאינו-יהודי למכור בשבת, וזה אסור גמור:

באור הלכה

אף שהיה בסתמא, שלא הזכיר הישראל שהוא נוטל יום החל כגון יום השבת, ובארד רש"י הוא שחלקו חסם לבסוף בשנה, ולזה הביא המגן-אברהם את שני הבאורים, ולדינא נחל לומר דגם רש"י מודה להכחשו יתום ונתוריהו ממתין לתשי' ואומרים פירן שהיה בסתמא, ובדברינו מוכח בתוספות-שבת שנה הוא פננת רבנו ירחם, וכן בהג"ר: * ואם ירצה להשכיר לאינו-יהודי וכי'. הנה, בין לאינו-יהודי זה שפסו או לאחר: * תנור שלקחו ישראל משכון וכי'. והוא הדין בכל אחד מכל הנ"ל, לכוש, וכן משמע מתוספות דלאו דוקא

באר היטב

האינו-יהודי שלוהו בשבת. וה"ה כשישראל מחיב לעסק הכל והאינו-יהודי מתעסק בשבת. כתב ב"י בשם התוס': ואם אין לאופה א"י חלק בגוף התנור רק שישראל אומר לו מתחלה טל אתה לעצמך פך וכה' ימים ובתוכו שבת כרי שתפיקנו גם בחול, דמתר ג"כ בהתנו. וכתב מה"א, ודוקא לומר לאופה ב' ג' ימים דהוי שכר-שבת בהקלעה, וזהו מטר בהתנו, אבל לומר טל אתה בשבת כרי שתפיקנו בחול, אסור אפלו בהתנו, דהוי כמשפירי שבתו בשבת ונוטל שכר-שבת ע"מ שפסיקנו בחול, דלא דמי כשש לא"י חלק ב' ה"ל שלו לגמרי

בשבת, עמ"א: (א) בשבת. ט"ז חולק וכתב שאין לסמוך על הפרו זה להשכיר לו לשבתות לחדו שלא בהקלעה, דהתור זה לא מצינו רק במקס דלעיל מטעם פסיקא, כמש"ל ע"ש, ועמ"א: (ד) מעות. ואם האינו-יהודי נותן מעות לישראל להתעסק בהם ועוסק האינו-יהודי בשבת, וראי אסור, פירן דמלאכה זו של שבת היתה מטלת על הישראל לעשותה, ה"ו האי"י שליחותה קא עבדי, שכנה"א, ע"ש. כשיש יום השוק בשבת אסור לתן לאינו-יהודי מעות מערב-שבת לקנות לו בשבת, כמ"ש סי' שו ס"ג, ע"ש, ודלא כמו שעושים הסוחרים בספינה שמוסרים הפשתן שלהם לקבאים לאיזה מקום לאינו-יהודי למכור בשבת, וזה אסור גמור:

משנה ברורה

שרצוי של אינו-יהודי שיהיה החלקה בשנה הנה בסתמא, שלא על-ידי עשיית חשבון מרוח שני המים, אבל אם בא על-ידי עשיית חשבון, (י) שהישראל אמר לאינו-יהודי בשעת חלקה: אתה שקליה בשבת ק' וזוי ואנא שקילנא ביום החל ג' זתי, מלא לי החסרון, ועל-ידי-זה נתרצה האינו-יהודי להשלים לו, בכך כתבתי לעיל בסעיף-קטן ה' שיש דעות בזה: ג' (יד) שיחזיר המוכר להם, ובחשון-משפט איתא שצריך עתה קנין מחידש

להקנותו להמוכר, ולא סגי בזה שיחזיר לו והשטר-מכירתו⁽¹⁶⁾. ועין שם סימן קפט וקצד לענין קנין האינו-יהודי⁽¹⁶⁾: (טו) ואם ירצה וכי'. עין במגן-אברהם וט"ז (יל) שנתקשו בזה מאד, דלמה יהיה מטר; ואינו דומה לסימן רמד, דשם שרי (יג) משום פסיקא דוקא ונתרן במגן-אברהם במסקנא, דהקא ארי שמשפיר לו את חלקו בשבת בהקלעה, דהינו שמשפיר לו כל ימי השבתות שלו עם שנים וישלשה ימים מימי החול, דתו ליכא כאן משום שכר-שבת, ומה דשרי בקבלת מירי גמ"כ שלא יחד לו שבת בהקבלת, אלא בסתמא: כל אימת שמשעשה בעצמו ותרוים לי פך וכה' אמן לך פך וכה' ונערן רבויא דהבמ"א, דקא משמע לן דלא מלישינו בנה למראית עין⁽¹⁷⁾ שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה, פירן שידוע שיש לאינו-יהודי חלק בו. ומה שכתב "כמו שנתבאר", (יג) פננתו: כמו שם דלא חיששו למראית עין, וכל-שכן הקא דליכא מראית עין כלל פירן שהוא בשתפוט עם האינו-יהודי. וכן הטי"ז מסיק לדינא דאינו מטר בזה אלא בהקלעה, ואף-על-פירן יזהר שלא לדבר עם האינו-יהודי בהעסק בשבת, כמו שכתבו האחרונים בסוף סימן רמד: ד' (טז) מפני שאין וכי'.⁽¹⁸⁾ שאם היה מטלת עליו אסור מדינא, כמו שכתב בסעיף א' שאם לא התנה שאסור: (יז) שנאמר וכי'. ומשום מחזי כשכר-שבת ליכא, דהרי הוא בהקלעה. ועין לקמן סימן שז סעיף ג' וסעיף ד' ומה שכתבתי שם במשנה ברורה: (יח) וכן אין וכי'. רוצה לומר, דמשום מראית העין שיאמרו הבריות שהאינו-יהודי שכירו הוא ליכא גמ"כ, דהלא אין העסק נכר של מי הוא, שאם היה נכר (ד) ונקרא על שם ישראל היה אסור, כמו שכתוב סימן רמג סעיף א' גבי מרחץ, עין שם. ומכל מקום כל זה אינו מטר אלא כשלא יאמר לאינו-יהודי שימתעסק בהם בשבת, אלא שהאינו-יהודי בעצמו נושה פן, ויכמו שכתב פצין זה בסעיף ה': (יט) אסור. אם לא שהתנה עמו בזה קדם שנשתתף עמו, וכנ"ל בסעיף א': ה' (כ) אם קצץ וכי'. דאז אמרין אדעתה דנפשה עבדי ואינו כשלווח⁽¹⁹⁾: (כא) ובכלבד וכי'. ואם יום השוק הוא בשבת, אפלו בסתמא אסור, דהוי כאלו אמר: מכר

שער הדין

(1) וכן להפוך, אם נח יום החל היה יותר מיום השבת, והאינו-יהודי אמר לישראל מלא לי. כן איתא בתשובת הגאונים שהוקא בבית-יוסף: (יל) וכן הגר"א בבאורו נשאר בצריך עיין בזה, ומשעם גמ"כ דסבינא לה דלא שרינו שלא במקום פסיקא, ולא באר דעתו א' סבינא לה כהש"ז דבענינו לא שיה' להתיר כלל משום פסיקא: (יב) עין בשו"י דבענינו אינו דומה כלל למקס, דשם שאני שהוא עסק גדול ואדם בהול על ממונו ולקח שרינו משום פסיקא, מה שאין כן בזה לא שרינו שלא בהקלעה אפלו במקום דאי אפשר לו לבטל השתפוט. ודעת המגן-אברהם לא כיריא דעתו בזה לפי המסקנא היכא דאי אפשר לבטל השתפוט, עין באחרונים, תוספות-שבת ופרימ"ק שבת: (יג) בלשי-שרד. והוא קצת דחק: (ד) מוכח מבאור הגר"א, ופשוט: (טו) תוספות-שבת: